

Za boljitak

Narodna stranka Radom za boljitak

ISTRAJNIM I SISTEMSKIM RADOM DO BOLJITKA

PROGRAM ZA MANDAT 2010-2014

Juli, 2010. godine

Poštovani birači,

U posljednjih dvadeset godina demokratije u Bosni i Hercegovini i vladavine nacionalno-konfesionalnih elita, imamo umjetno podijeljene narode, kriminal je postao sistem, a korupcija stil života. O svemu, od zapošljavanja, obrazovanja, sigurnosti, zdravlja, socijalne zaštite (kao vitalno najvažnijih životnih sfera), pa do umjetnosti, kulture i dnevne zabave, odlučuju nacionalne-konfesionalne vrhuške, slijedeći pri tome vlastite ambicije, od čega koristi imaju samo njihove stranačke elite, srodnici i prijatelji, a sve pod izgovorom zaštite vitalnog nacionalnog interesa. Tako „naši“ zločinci postaju „heroji“, a njihovi heroji naši „zločinci“. Zahvaljujući njihovoj demokratski nezreloj politici postali smo dno modernog europskog društva kojem kulturno, tradicijski i intelektualno pripadamo. Država (svi mi bilo kao Bošnjaci, Hrvati, Srbi ili konfesionalno čitano muslimani, katolici, pravoslavci) padamo u dužničko ropstvo, vladaju glad, nezaposlenost i neimaština, a naša zemlja i svi mi u njoj nemamo pravo na siromaštvo.

Ovu dosadašnju praksu moramo promijeniti, ja vjerujem u ovu zemlju i vas, zajedno s vama to možemo promijeniti i konačno početi graditi boljitak građanima Bosne i Hercegovine.

Podizanje standarda građana na veći nivo, temeljenog na radu, je najdjelotvornija strategija i politika za rješavanje socijalnih problema i zaštite. Takva strategija i politika se isključivo ostvaruje gospodarskim razvitkom koji se mora temeljiti na racionalnoj upotrebi resursa i na poticajnoj i pravednoj potrošnji stvorenog društvenog proizvoda.

Država mora omogućiti povoljan okvir za razvoj poduzetništva, što će potaknuti ekonomski rast i stvoriti socijalno-ekonomsko-pravno okruženje pogodno za razvoj poslovanja.

Bosna i Hercegovina mora imati viziju pozicije ekonomije u budućnosti, a to je biti moderna uslužna ekonomija, s obučenom i profesionaliziranom radnom snagom te lider u regiji.

Za ostvarenje vizije potrebno je poticati razvoj i interakciju sektora koji stvaraju dodanu ekonomsku vrijednost, u kojoj domaća privreda ima konkurentne prednosti te je nužno razvoj temeljiti na znanju. To su obrazovanje, industrija, zanatstvo, turizam, finansije, poljoprivreda, energetika, građevinarstvo te saobraćaj i telekomunikacije.

Suverenitet se u modernom svijetu odražava u ekonomskim snagama domaće ekonomije. Samo ekonomija koja je jak regionalni faktor može danas govoriti o relativnom suverenitetu. Stoga u svim ekonomskim djelovanjima naglasak treba biti na izvozu.

Samo bogata država može na adekvatan način omogućiti socijalno-zdravstvenu zaštitu svojih građana. Dinamično i uspješno u funkciji je odgovorne i uspješne socijalne politike države i zato je politika pune zaposlenosti najbolja socijalna politika.

Ovaj put nemamo pravo na grešku, ne napuštajte vi njih oni su napustili vas i zato 05. 10. 2010 godine izađite na izbore i glasajte za Narodnu stranku Radom za boljitak kako bismo zajedno osigurali naš budući boljitak.

Bez dileme srcem za boljitak!

Predsjednik:
Mladen Ivanković - Lijanović

SADRŽAJ:

1. EKONOMSKIM RAZVOJEM DO ZAPOŠLJAVANJA I SOCIJALNE SIGURNOSTI

1.1. Industrija, zanatstvo i turizam

1.2. Održiv okoliš i poljoprivreda

1.3. Energija

1.4. Saobraćaj

2. FINANSIJE

2.1. Porezi i doprinosi

2.2. Stara devizna štednja

2.3. Restitucija

3. USTAVNI POREDAK, PRAVOSUĐE I SIGURNOST

4. OBRAZOVANJE

5. JAVNI SEKTOR, SOCIJALNA POLITIKA I ZDRAVSTVO

6. KORUPCIJA

7. PORODICA

8. SPORT, KULTURA I MEDIJI

9. DIJASPORA I NEVLADINE ORGANIZACIJE

10. TABELARNI PRIKAZ OSNOVNIH PRIVREDNIH PODATAKA

1. Privrednim razvojem do zapošljavanja i socijalne sigurnosti

** Osiguranje socijalne sigurnosti svih društvenih grupa i pojedinca razvojem privrede, novim zapošljavanjem i utemeljenjem novog penzionog, zdravstvenog i sistema zaštite je prva i najvažnija obaveza koju smo dužni učiniti za sadašnje, ali još više buduće naraštaje.*

Podizanje standarda građana na veći nivo, temeljenog na radu, je najdjelotvornija strategija i politika za rješavanje socijalnih problema i zaštite. Takva strategija i politika se isključivo ostvaruje privrednim razvojem koji se mora temeljiti na racionalnoj upotrebi resursa i na poticajnoj i pravednoj potrošnji stvorenog društvenog proizvoda. To znači veću zaposlenost oba faktora proizvodnje: rada i kapitala.

Naš cilj je u naredne četiri godine dosegnuti objektivno moguće vrijednosti, a to znači godišnje prosječne stope rasta:

- društveni proizvod 10%;
- zaposleni 4%;
- nezaposleni -2%
- prosječna mjesečna plata 5%;
- prosječna mjesečna penzija 9,5%;
- deficit trgovinske bilanse -4%.

Rast društvenog proizvoda temelji se na promjeni vanjskotrgovinske politike (zaštita domaće proizvodnje, poticaj izvoza) i ubrzanje izgradnje infrastrukturnih objekata (auto-putova i elektroenergetskih objekata), s ovim mjerama bit će povećana zaposlenost i smanjen vanjskotrgovinski deficit.

Rast prosječne neto plate ima izvor u rastu proizvodnosti rada i smanjenju „nameta“ na plaće – smanjenje i subvencije doprinosa.

Penzijske plate rast društvenog proizvoda. Ovim rastom u 2014. godini će dostići 50% nivoa neto plate.

Odlučujući faktor ostvarenja ovog programa je umijeće osmišljavanja načina upravljanja razvojem. U tom poslu je potrebna puna saradnja nauke, struke i politike. Politikari, bolje rečeno političke stranke, putem svojih zastupnika u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti donose odluke. Dakle, oni su nosioci ovlaštenja upravljanja razvojem.

Promjenom ekonomske politike, a posebno u sferama četiri ključne politike:

- Fiskalne
- Monetarne
- Vanjskotrgovinske i
- Politike dohotka

Moguće je pokrenuti razvoj zemlje i konačno povesti zemlju u pravcu razvoja i zapošljavanja. Iz toga proizilazi da politička stranka preuzima obavezu izgradnje privrednog sistema, a to znači sistemskih zakona iz područja privrede, i to poticajnih, baziranih na dugoročnoj strategiji razvoja. Naše je opredjeljenje za osmišljavanje i izgradnju privrednog sistema kao modula europske, ekološke, socijalno-tržišne privrede. Na taj način Narodna stranka Radom za boljitak preuzima i osigurati će valjanu, djelotvornu i pravednu upotrebu razvojnih faktora.

Pored ostalog, težišta će biti: ubrzano, ali djelotvorno, završiti privatizaciju, osigurati poticaje za ulaganja u proizvodnju sa akcentom na izvoz, uključujući i ulaganja u radni faktor, ulagati u nauku i kadrove, stvoriti domaće i međunarodne konkurentske uslove za ulaganja, te pravičnu i razvojnu raspodjelu i upotrebu društvenog proizvoda.

- Država (zakonodavna i izvršna vlast) moraju upravljati razvojem -

1.1. Industrija, zanatstvo i turizam

Glavni cilj državne privredne politike je jačanje privrednog stanja Bosne i Hercegovine i uspješnih preduzeća iz naše zemlje u europskoj i globalnoj konkurenciji. U smislu proširenja Europske unije i priključenja naše države u Europsku uniju, država treba poticati konkurentnu sposobnost privrede, posebno malih i srednjih preduzeća te privlačnost Bosne i Hercegovine kao investicijskog odredišta za ulaganja od strane velikih svjetskih kompanija. Samo uspješna privredna politika, koja uvažava ciljeve Europske unije može dovesti Bosnu i Hercegovinu u poziciju da stvori one okvirne uslove koji omogućavaju preduzećima da zadrže postojeća i stvore nova radna mjesta. Za tu svrhu potrebno je osigurati: **1,5 milijardi KM** i to **1 milijardu KM** za poticaje izvoznim firmama i **500 miliona KM** za rasterećenje doprinosa na plate.

Ovo je osnovna pretpostavka za održanje i brži napredak naše države.

Industrijska politika ili politika okrenuta proizvodnji (stvaranju nove vrijednosti) u općem smislu, može biti svaki tip državne politike koji se odražava na proizvodnju.

Često, a posebno na nivou privredne (ne)razvijenosti kakva je danas u BiH, privremena carinska zaštita i to posebno efektivna carinska zaštita, može biti opravdana i potrebna te transparentno predstavljena i zbog toga ćemo i dalje ustrajati na donošenju zakona o zaštiti domaće proizvodnje, koji u proteklom mandatu nije bio prihvaćen od vladajuće koalicije.

U pogledu inostranih investitora treba voditi računa da inostrane investicije ne eliminiraju domaće proizvođače. Inostrane investicije trebaju doprinijeti podizanju konkurencije u zemlji, a ne njenoj eliminaciji.

Pojednostavljenjem procedura osnivanja firmi, treba širom otvoriti vrata formiranju novih firmi, te pomoći privrednim subjektima u osnivanju industrijskih klastera i njihovom povezivanju sa inozemnim firmama.

Mora se izgraditi energetska strategija na nivou države (objediniti i usaglasiti sadašnje strategije entiteta u jednu cjelinu) , kao i strategija privatizacije javnih dobara.

Industrijska politika se mora usmjeravati na poticanje viših faza prerade.

U oblasti šumarstva i drvne industrije treba destimulisati izvoz neobrađenih trupaca.

U sferi hemijske industrije treba izraditi studije izvodljivosti za hemijske kapacitete.

Afirmisati brži razvoj metalurškog kompleksa u Bosni i Hercegovini.

Industrijska politika mora stimulisati proizvodnju sa više znanja i više faze prerade.

- Razvojem industrijskih klastera razvijat ćemo velika domaća poduzeća -

Zanatstvo i turizam snose najveći teret pretjerane promjene zakonodavstva i stalnih povećanja poreza i izdataka, a imaju veoma veliki značaj za stvaranje dohotka, zaposlenja i platne bilanse. Mala i srednja preduzeća sa svojim finansijskim i vlastitim resursima na granici su izdržljivosti. Uzrok tome je neprimjerena politika od strane svih nivoa vlasti. Doduše, govori se mnogo o rasterećenju malih i srednjih preduzeća, ali skoro ništa nije učinjeno. Mi ćemo se zalagati, dodatnim pritiskom, za porezno i administrativno rasterećenje zanatstva, a u turizmu za oslobađanje od plaćanja PDV-

a sredstva po osnovu dolaska inostranstva turista. Posebno je potrebno mala preduzeća osloboditi od nepotrebnih birokratskih i statističkih troškova. Za povećanje međunarodne konkurentnosti turizma Bosne i Hercegovine mora se i dalje razvijati infrastruktura i održavati turistička struktura malih i srednjih poduzeća. Naglasak naših ostalih težnji obuhvatit će: zdravstveni turizam, kulturni turizam, religijski turizam i turizam gradova, kao i destinacijski menadžment.

1.2. Održiv okoliš i poljoprivreda

Bosanskohercegovački krajolik i priroda su osnova rada i prihoda. Oni ljudima nude domovinu u kojoj se mogu osjećati dobro i na čiju ljepotu mogu biti ponosni.

Da bi inovativnu snagu i dostignuća u privredi snažnije stavili u službu zaštite okoline mi u Narodnoj stranci Radom za boljitak se zalažemo da kroz tržišno-privredne motive nagradimo one koji čuvaju okolinu, a da se iskorištavanje prirode optereti troškovima ubacivanjem više ekoloških elemenata u porezno pravo, u naknadu zaštite okoliša, mogućnost kompenzacije i regulisanje odgovornosti.

Politika treba stvoriti one uslove koji omogućavaju razvoj poljoprivredi u punom njenom kapacitetu. U tom pogledu potrebno je preispitati ugovore o slobodnoj trgovini i izbalansirati ih u odnosu na premiranje u oblasti poljoprivrede.

Narodna stranka Radom za boljitak u potpunosti podržava rad Udruženja poljoprivrednika u Bosni i Hercegovini i mi se zalažemo za ispunjenje njihovih zahtjeva, a oni su:

- **Formiranje Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja BiH;**
- **Dosljedna implementacija Zakona o vanjskotrgovinskom poslovanju BiH;**
- **Dosljedna primjena ugovora o slobodnoj trgovini i zaštita domaće proizvodnje;**

Mi u Narodnoj stranci Radom za boljitak se zalažemo za izdvajanje **1 milijarde KM** u oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja.

1.3. Energija

Bosna i Hercegovina ima prirodne potencijale za proizvodnju, strateškog energenta, električne energije kako za domaće potrebe tako i za izvoz. Potrebno je nastaviti graditi i iskorištavati potencijale vodnog resursa kao obnovljivog, te restrukturirati rudarske kapacitete da postanu konkurentni i održivi za proizvodnju energije iz fosilnih goriva.

Energetski sistem mora biti potpuno u funkciji tržišnog razvoja zemlje, a to znači da mora biti konkurentan, cjenovno poticajan za razvoj privrede i integrisan u međunarodni energetski sistem.

Potrebno je razvijanje infrastrukture za distribuciju plina, u gradovima koji imaju za to adekvatne uslove, kako bi smanjili potrošnju električne energije za grijanje.

Alternativni energetski izvori koji bi bili primjenjivi u Bosni i Hercegovini su sunčeva energija, energija vjetrova, energija biomase, energija geotermalnih izvora i proizvodnja bio-dizela. U skladu sa zahtjevom Evropske komisije (do 2020 god. 20% energije iz alternativnih izvora) potrebno je pristupiti stimulanju izgradnje alternativnih izvora energije i subvencioniranju privatnih projekata za njihovu primjenu. Sredstva za poticanje razvoja osigurati iz oporezivanja KW-a struje dobivene iz neobnovljivih izvora.

1.4. Sobračaj

Teretni i putnički sobračaj dovesti u ravnopravan položaj s konkurencijom iz okruženja, reciprocitetom dozvola za prijevoz (CEMT-dozvole) ili potpuna liberalizacija saobraćaja, pojednostavljenjem carine roba (primjena Norveškog modela carinjenja).

Izgradnja saobraćajne infrastrukture djeluje poticajno na razvoj i kvalitetu privrednog i socijalnog sistema države. Bosna i Hercegovina mora imati cestovnu infrastrukturu kompatibilnu mreži Europe, Bliskog i Srednjeg istoka.

Osnovni pravac koji je već usaglašen u Bosni i Hercegovini je koridor Vc (rijeka Sava-Sarajevo-Mostar-Jadransko more) i drugi pravci koji su u fazi gradnje i pripreme (Mreža autoputeva usvojena u Republici Srpskoj, Autoput Tuzla-Orašje). Drugi pravac koji je dio TEM mreže (Velika Kladuša-Bihać-Ključ-Jajce-Travnik-Sarajevo-Goražde) također treba staviti u plan izgradnje. Izgradnja auto-puteva se treba financirati kombinovano domaćim i međunarodnim sredstvima, a prioritet dati izdavanjem koncesije na međunarodnom tenderu, a izgradnja regionalnih i lokalnih puteva finansirati iz poreza na gorivo i putarine. Željeznički saobraćaj razvijati iz međunarodnih programa skladno razvoju privrede.

2. Finansije

**** Treba vršiti daljnje usavršavanje poreznog sistema i politike. Odgovornost u području poreza, donošenje propisa i njihovo provođenje, moraju preuzeti ustavima određena mjerodavna tijela. Ravnomjernija raspodjela poreznog tereta svim građanima i pravnim subjektima, a posebno nosiocima razvoja, je potrebna i moguća.***

Porez je neka vrsta "općeg ugovora" između vlasti i poreznih obveznika. Izraz "dobrovoljnosti" građana za taj ugovor se ostvaruje načinom izbora državne vlasti. Stoga je porez bitan sastavni dio izbornog programa Narodne stranke Radom za boljitak. Sastavni dio ugovora "potpisanog" putem glasačkih listića je protuusluga koju daje vlast građanima. Porez treba biti na nivou pokrića troškova tih usluga.

Od kvaliteta poreznog sistema i politike, te kvaliteta usluga građanima, zavisi vremensko trajanje glasanjem sklopljenog ugovora. On je "zaključen" na razdoblje trajanja mandata izabrane vlasti i građani ga, i to jednostrano, produžavaju ili raskidaju na narednim izborima.

Globalni koncept djelovanja treba biti zaštita i razvoj domaće proizvodnje i poticaj izvoza iz Bosne i Hercegovine kroz djelovanje makrofinansijskih politika sa posebnim osvrtom na fiskalne mjere.

U skladu sa konceptom proklamiranja drugačijeg pristupa i provođenja ekonomske politike po pitanjima ekonomskog razvoja BiH, provođenjem Zakona o zaštiti domaće proizvodnje, Zakona o subvencioniranju kamata i subvencioniranja doprinosa u primarnom i sekundarnom sektoru privrede u BiH, želimo osigurati snažniju ekonomsku i izvoznu aktivnost privrednih subjekata u BiH. Poticajne mjere i aktivnosti radi ostvarivanja ciljeva razvoja bosanskohercegovačke ekonomije, koje se utvrđuju Zakonom, odnose se na subvencioniranje kamata po kreditima i to preuzetim i novim kreditima, te kreditiranje za početak poslovanja koji će značiti stvaranje nove vrijednosti i dodatno zapošljavanje svakog novog radnika.

U cilju rasterećenja ekonomije, novog zapošljavanja i eliminiranja „rada na crno“ zalažemo se za subvencije doprinosa na plate u primarnoj i sekundarnoj privredi.

2.1. Porezi i doprinosi

U pravcu pravičnije fiskalne politike, kojom se može doseći društveni konsenzus širih razmjera:

Mi se zalažemo za dvije stope Poreza na dodanu vrijednost (PDV-a). Nižom stopom od 5% oporezovat osnovne životne namirnice, a drugom stopom od 22% sve ostalo.

Pušači i konzumenti alkohola u većoj mjeri obolijevaju ili stvaraju druge društvene probleme čije rješavanje onda plaća zajednica, te iz toga razloga **mi predlažemo uvođenje posebne takse na kutiju cigareta od 1,00 KM i litru žestokog pića od 3.00 KM.**

Treba povećati neoporezivu osnovicu dohodaka od rada u cilju stimulisanja rasta dohodaka.

Treba smanjiti doprinose na isplaćene lične dohotke, a u dijelu primarne i sekundarne privrede subvencionirati sa 100% u cilju stimulisanja njihovog rasta i zapošljavanja u tim privrednim djelatnostima.

Primanja penzionera, nezaposlenih i siromašnih se moraju uvijek indeksirati sa inflacijom.

U cilju zaštite najsiromašnijih građana mora se osigurati subvencioniranje njihovih osnovnih izdataka kroz razne socijalne programe.

2.2. Stara devizna štednja

Povjerenje u državu i bankarski sistem leži upravo u pitanju povratka stare devizne štednje građanima Bosne i Hercegovine.

Država treba da je jemac za položena devizna sredstva, a spravnjenje stanja računa stare devizne štednje treba da urade poslovne banke kod kojih je štednja položena ili njihovi pravni sljedbenici, što znači da **staru deviznu štednju treba „odmrznuti“ i uključiti u tržište novca.** Ovo treba dati u zadatak državnom ministarstvu finansija i gotovinsku isplatu stare devizne štednje vršiti šestomjesečno sa početkom od dana okončanja postupka spravnjenja računa, a cijeli proces izvršiti u roku od 5 (pet) godina.

2.3. Restitucija (povrat oduzete imovine)

Mi se zalažemo da se izvrši povrat imovine oduzete za vrijeme komunističke vladavine, a gdje to nije moguće da državi izvrši obeštećenje.

3. Ustavni poredak, pravosuđe i sigurnost

Ulazak u Evropsku uniju nam ne treba biti cilj, već sredstvo za izgradnju društva ljudi zadovoljnih svojim životom.

Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa Evropskom unijom (EU) Bosna i Hercegovina je postala potencijalni kandidat za EU. Zbog sporosti i

neprovođenja reformi od strane aktuelne vlasti još nisu ispunjeni uslovi za predaju zahtjeva za članstvo i dobivanja statusa zemlje kandidata za EU, te otvaranje pregovora o pristupu EU.

Ovi se pregovori temelje na načelu ocjene individualnih postignuća svake države kandidata, njihov cilj je pristupanje u punopravno članstvo u Europskoj uniji. U skladu s tim pregovori zavise o napretku države kandidata u ispunjavanju kriterija za članstvo. **Zato se često niti ne smatraju klasičnim pregovorima jer se ne vode o pravnoj stečevini Europske unije, već o uslovima i načinu njenog preuzimanja i primjene od strane države kandidata.** Time pregovori predstavljaju završnu fazu u procesu prilagođavanja nove članice vrijednosnom, pravnom, privrednom i društvenom sistemu Europske unije.

Pristupanje u punopravno članstvo Europske unije uslovljeno je prihvaćanjem svih prava i obaveza na kojima se zasniva Europska unija i njen institucionalni okvir, što je obuhvaćeno pojmom pravne stečevine Europske unije (franc. *acquis communautaire*).

Pravna stečevina neprestano se razvija i dopunjava novim propisima, a njeni su najvažniji elementi:

- Primarno zakonodavstvo (osnivački ugovori)
- Sekundarno zakonodavstvo (uredbe, direktive, odluke, preporuke i mišljenja)
- Drugi izvori prava (presuda suda EZ-a, opća načela prava, međunarodni ugovori)
- Ostali akti (rezolucije, izjave, smjernice, zajedničke akcije, zajednička stajališta itd.)

Za potrebe pregovora, navedena je pravna stečevina podijeljena u 35 tematskih cjelina koje se nazivaju poglavljima pregovora, a čine ih:

1. Sloboda kretanja roba
2. Sloboda kretanja radnika
3. Pravo poslovnog djelovanja i sloboda pružanja usluga
4. Sloboda kretanja kapitala
5. Javne nabave
6. Pravo trgovačkih društava
7. Pravo intelektualnog vlasništva
8. Tržišno natjecanje
9. Financijske usluge
10. Informacijsko društvo i mediji
11. Poljoprivreda i ruralni razvoj
12. Sigurnost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni razvoj
13. Ribarstvo
14. Saobraćajna politika
15. Energetika
16. Porezi
17. Ekonomska i monetarna unija
18. Statistika
19. Socijalna politika i zapošljavanje
20. Poduzetništvo i industrijska politika
21. Trans-europske mreže
22. Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata
23. Pravosuđe i osnovna ljudska prava
24. Pravda, sloboda i sigurnost

25. Nauka i istraživanje
26. Obrazovanje i kultura
27. Okoliš
28. Zaštita potrošača i zdravlja
29. Carinska unija
30. Vanjski odnosi
31. Vanjska, sigurnosna i odbrambena politika
32. Finansijski nadzor
33. Finansijske i budžetske odredbe
34. Institucije
35. Ostalo

Ispunjavanje datih kriterija od strane Europske unije mnoge nesuglasice, dileme i tenzije oko ustavnih rješenja biti će razriješene (*samo kao primjer u Hrvatskoj za pregovore je uključeno više od hiljadu i pet stotina članova*).

Postojeći Ustav (Aneks 4) nije jedina smetnja za ovakvo stanje. Mi u Narodnoj stranci Radom za boljitak mislimo da u postojećim ustavnim okvirima usklađenom sa pravnim stečevinama Europske unije ima mjesta za:

- ekonomski održivu državu;
- državu socijalne sigurnosti svojih građana;
- sekularnu državu;
- državu koja će zabranjivati diskriminaciju po svim osnovama;
- državu koja će imati suverenitet i jurisdikciju na cijelom prostoru i nad svim građanima i koja će lokalnu samoupravu afirmirati, a neće se iscrpljivati u sukobima između svoje i entitetske nadležnosti.

Država stalno mora kritički provjeravati svoj oblik organizacije, redovno ga poboljšavati i modernizovati te stalno preispitivati svoje zadaće. Tamo gdje se javni zadaci mogu jednako dobro ili bolje ispuniti od strane privatnih ili slobodnih nosioca usluga, država ih treba prepustiti istima. To posebno vrijedi za privredne djelatnosti države.

To treba da bude država naše realnosti koju ćemo cijeniti i poštovati, a koja će nam stvoriti okvire da možemo raditi i da od toga rada i pravilne raspodjele imamo svi snošljiv život.

Mi u Narodnoj stranci Radom za boljitak smatramo da treba Izraditi program efikasnog suđenja ratnim zločincima.

Obrazovati redovne i posebne sudove-arbitraže, gospodarske sudove, sud za prekršaje i osigurati provođenje sudskih postupaka u razumnom roku.

Insistirat ćemo na tome da rad nosioca sudskih funkcija bude javan i da postavljanje i napredovanje zavisi isključivo od kvaliteta kandidata, a ostali faktori su dopunjujući.

Učiniti sve neophodno radi osiguranja vladavine prava i zakona na čitavom prostoru Bosne i Hercegovine.

Usko sarađivati s organima zakonodavne vlasti u borbi protiv korupcije.

Učiniti sve neophodno, s ostalim policijskim strukturama u Bosni i Hercegovini (SIPA, DGS i OSA), u borbi protiv organizovanog kriminala, trgovine ljudima i djecom, presijecanja narko puteva.

Uspostaviti tješnju saradnju s policijskim agencijama zemalja regije u zajedničkoj i koordiniranoj borbi protiv prekograničnog kriminala.

Kontinuirano vršiti usavršavanje ljudskog potencijala s ciljem osposobljavanja za borbu protiv savremenih oblika kriminala.

Vršiti kontinuirano tehničko opremanje policijskih snaga, s ciljem osiguranja adekvatne opremljenosti jedinica za borbu protiv svih vidova kriminala.

Nastaviti sa upućivanjem vojnih i policijskih djelatnika, u skladu s ciljevima vanjske politike BiH, u misije osiguranja mira pod vodstvom Nato pakta i UN-a, a time ćemo pridonijeti poboljšanju imidža BiH u svijetu. Ovim će se pokazati da BiH od pasivnog primaoca međunarodne sigurnosti postaje aktivni emiter međunarodne sigurnosti.

4. Obrazovanje

**** Reforma i utemeljenje savremenog i učinkovitog sistema obrazovanja može osigurati sticanje znanja i njegovu primjenu, a to je uslov napretku cjeline društva. Stoga ćemo sadašnje uređenje školstva unapređivati, zahtijevati i osigurati veće standarde i odgovornost za rezultate. Škola, svih stepena, treba biti udobno i omiljeno mjesto odgoja i sticanja znanja za svako dijete, školarca, studenta, zaposlenika.***

Procesom mijenjanja suštine naslijeđenih privrednih, političkih i društvenih odnosa treba osigurati potpuno nove sadržaje u svim segmentima društva u cilju stvaranja ekološke, tržišno-socijalne privrede u miljeu pune demokratije. Osnovni faktor za ostvarenje ovog strategijskog cilja je čovjek i njegov rad u najširem poimanju. Nužno je osigurati obrazovane kadrove i sposobne ljude. Odlučujuće su, dakle, nauka, vještina i radinost.

Cilj škole nije reprodukcija znanja nego korištenje znanja za rješavanje novih izazova i učenje ljudi da uče.

Naučno je utvrđena međuzavisnost obrazovanja, ekonomskih učinaka, troškova obrazovanja i nivoa obrazovanja. Stoga ćemo kvalitet školstva podići na veći nivo. S tim ciljem osnovat ćemo naučno-istraživačku instituciju sa zadaćom naučnog osmišljavanja sadržaja, planiranja i programiranja školstva, te stručni nadzor. Istovremeno ćemo stopu ulaganja, a ne izdvajanja, društvenog proizvoda u školstvo programirati tako da dostigne u kratkom razdoblju europsku vrijednost. Istovremeno ćemo poreznom politikom osigurati direktno ulaganje obračunatog poreza, načinom "oprosta" poreza, u razvoj školstva i stipendije.

Svi sistemi obrazovanja moraju prihvatiti akreditaciju nastavnih planova i programa.

Privatne obrazovne institucije moraju prihvatiti sistem akreditacija i udovoljavati visokim akademskim standardima i izjednačene u financiranju iz proračuna sa državnim obrazovnim institucijama.

Nova ekonomija zahtijeva da se svi univerziteti transformšu iz predavačkih u poduzetničke.

Poduzetnički univerzitet ima ključnu ulogu u regionalnom razvoju, njegova tipična inovativna jedinica jeste naučno-tehnološki park.

- Najskuplje je loše školstvo i stoga škola mora postati omiljeno mjesto stjecanja znanja i odgoja -

- Cilj škole je naučiti ljude da uče -

5. Javni sektor, socijalna politika i zdravstvo

Ekonomski rast i razvoj su ključne pretpostavke financijske pozicije javnog sektora i socijalne sigurnosti građana. Smatramo da javni sektor ne predstavlja samo izdatke (potrošnju). Javni sektor je faktor podizanja produktivnosti rada cijelog društva.

Smatramo da dohoci i primanja u javnom sektoru ne smiju biti viši nego dohoci od rada i zaposlenosti u privredi kao što je sad slučaj. Javna uprava, također, podliježe principu djelotvornosti i mora se djelotvorno privrediti i štedljivo odnositi prema novcu poreznih obveznika.

Socijalna politika mora biti odgovornost države i mora se, prema tome, izvući iz preduzeća. Time će se podići konkurentnost i efikasnost preduzeća, a smanjiti nekonzistentnost u socijalnoj sferi.

Samo bogata država može na adekvatan način omogućiti socijalno-zdravstvenu zaštitu svojih građana.

Finansiranje socijalnih izdataka treba bazirati na realnim i neinflatornim izvorima.

Mreža socijalnih institucija mora se postepeno razvijati u skladu s tranzicijom zemlje i tržišnom potražnjom.

Svaki građanin Bosne i Hercegovine mora imati penziono osiguranje. Penziono osiguranje treba izgraditi na dva stupa: javnom i privatno-dobrovoljnom.

Nedopustivo je da penzije zavise samo o uplatama trenutno zaposlenih i volji privatnih poduzetnika.

Javno i privatno zdravstvo mora osigurati primarnu zdravstvenu zaštitu svakog građanina u Bosni i Hercegovini, **a koja će se u potpunosti finansirati iz fondova i budžetskih sredstava.** Naš primarni cilj je visoko kvalitetna medicinska usluga za sve građane nezavisno od dohotka.

Smatramo da se javno i privatno zdravstvo moraju razlučiti s obzirom na uposlenike. Poput pretakanja državne svojine u privatnu u domenu ekonomije ili visokog obrazovanja, nediferenciran javni od privatnog sektora u zdravstvu predstavlja proces erozije kako javnog tako i privatnog zdravstva.

Poboljšanje zdravstvene zaštite majki, djece, đaka i studenata kao i starijih osoba mora biti dodatna briga društva.

Narodna stranka Radom za boljitak zalaže se za:

Europsku politiku zdravlja za sve;

Međunarodne programe i strateške dokumente o prevenciji AIDS-a, tuberkuloze, bolesti ovisnosti;

Pravilnu organizaciju i akreditaciju standarda zdravstvenih usluga u privatnom sektoru, formiranje cijena te kontrolu kvaliteta usluga i akreditaciju privatnih zdravstvenih kapaciteta.

6. Korupcija

**** Korupcija je ljudska i društvena pošast, zlo. Zakonomjerno se javlja u datim okolnostima, uslovima. Stoga treba obezbijediti uslove koji sprječavaju njen nastanak. Naknadna borba, represijom, je nedovoljno učinkovita.***

Korupcija je strani izričaj za potkupljivost, podmitljivost. Druga potrebna spoznaja je o objektivno mogućim nosiocima korupcije. To mogu biti samo osobe s ovlaštenjima

donošenja zakona, propisa, upravljanja tuđom, a posebice općedruštvenom imovinom, finansijskim sredstvima. Dakle, to su zastupnici, vijećnici, ministri, čelnici općina, pročelnici državnih uprava i odjela, tužitelji, suci... Korupcija zavisi isključivo o ljudskoj i moralnoj kvaliteti nosioca tih dužnosti.

Moramo konstatovati, zaključiti i poručiti: građani činom glasanja uveliko učestvuju u odabiru nosioca korupcije i samim tim su suodgovorni za korupciju. Najučinkovitija borba protiv svakog zla je otklanjanje uzroka, "bolje spriječiti nego liječiti". Stoga je naše osnovno načelo i zaključak kako su izbori najefikasnije sredstvo borbe protiv korupcije. U takvoj borbi očekujemo obilnu pomoć građana na izborima, jer svaka naknadna borba, a to znači borba represijom, je manje djelotvorna.

Dodatno ćemo izgraditi cjelovit pravni sistem, te dosljedno provoditi zakone i propise, kao i uspostaviti nadzor nad sredstvima koja dolaze izvana u područje države. Stoga finansijsko poslovanje stranih pravnih osoba mora biti sukladno domaćim propisima. Žurno okončanje privatizacije značajno će suziti uslove za korupciju.

- Nositelji korupcije su nositelji vlasti - glasovanjem građani je sprječavaju ili podupiru -

7. Porodica

*** Porodica je polazište i okvir opstojnosti ljudskog bića i zajednice. Ona je najmanja i istovremeno osnovna zajednica koja stvara i određuje biološke i duhovne vrijednosti života: narav, ljubav, suživot, odgovornost, radinost, kulturu, vjeru, samopouzdanje. Lična iskustva i spoznaje o vrijednostima obitelji nas obvezuju na istrajnost u promicanju porodice, porodičnog življenja i njegove zaštite.**

U porodici se čovjek rađa, stiče prve spoznaje o postojanju, čini prve korake i uspravlja se, progovara i uči maternji jezik, spoznaje najjaču unutrašnju pokretačku snagu stvaranja - ljubav, prihvaća podnošljivost i zadovoljstvo zajedničkog života, uči poštovati druge i različitosti, stiče odgoj i prv obrazovanje, upija običaje, kulturu i tradiciju svoga naroda, vremena i prostora, stiče poimanje i snagu istine, poštenja i drugih moralnih vrijednosti, spoznaje vjeru.

Porodica, dakle, stvara čvrste i stalne dijelove privatnosti ljudske jedinice koje će ona nositi i upotrebljavati doživotno. Kako te privatnosti unosi u širu zajednicu, bilo ličnu ili teritorijalnu, to znači da porodica odlučujuće određuje punoću života svakog naroda, zajednice i cjeline ljudskog roda.

Ravnopravnost polova za nas znači pravo na slobodno razvijanje ličnosti. Mi želimo otkloniti postojeću neravnopravnost žena u porodici, radnom svijetu, politici i u svim ostalim društvenim oblastima. Zbog toga mi u Narodnoj stranci Radom za boljitak na svim nivoima trajno podupiremo sudjelovanje žena.

Mladi predstavljaju osnovnu pokretačku snagu Bosne i Hercegovine. Investiranje u mlade mora predstavljati obavezu Bosne i Hercegovine, na njenom putu ka EU.

Prije svega moramo stimulirati mlade da ne napuštaju zemlju. To možemo učiniti uredovanjem privrednih sistema poticanjem poduzetničke aktivnosti mladih, ulaganjem u edukaciju mladih, te osiguranjem dostojnog života mladih.

Posebna pažnja se mora posvetiti obrazovanju i informatičkoj edukaciji mladih.

U cilju podizanja svijesti i želje mladih za aktivno uključivanje u život predlažemo:

- formiranje fondova za stipendiranje studenata;
- sprječavanje diskriminacije mladih iz manjinskih populacija;
- participativno subvencioniranje djece koja su izgubila roditelja/e;
- posebnu pažnju posvetiti mladima sa posebnim potrebama;
- uspostavljanje bliske saradnje sa NVO-ima;
- formiranje fondova za subvencioniranje i poticanje samozapošljavanja mladih;
- osnivanje većeg broja poslovnih inkubatora;
- poticajima motivirati poslodavce da zapošljavaju mlade.

U pogledu zdravstvene zaštite, socijalne pomoći i borbe protiv droge i kriminala Narodna stranka Radom za boljitak predlaže niz mjera poput:

- dosljedna provedba zakona o zabrani točenja alkoholnih pića i prodaja cigareta maloljetnicima;
- uvrštavanja u školske programe obavezne posjete centrima za toksikomaniju i rehabilitaciju ovisnika;
- edukacije mladih o seksualno-reproduktivnom zdravlju;
- rada na prevenciji maloljetničke delikvencije.

Stvarat ćemo bolje materijalne pretpostavke za život mladih (školovanje, zapošljavanje) te poticaje stvaranju porodice i njihovom napretku (biološkom, materijalnom i duhovnom), što će uveliko pridonijeti njihovoj čvrstoći i opstanku. Takvu žrtvu, trud i napor, prihvaćamo s zadovoljstvom i osjećat ćemo je ugodnom.

- Vratiti obitelji tradiciju, dostojanstvo i uzvišenost -

8. Sport, kultura i mediji

Slobodno korištenje vremena je izraz slobode. Slobodno vrijeme spada u osnovne životne potrebe ljudi.

Mi se zalažemo za poticanje vrhunskih dostignuća u umjetnosti i sportu, jer s tim povezano djelovanje ideala potiče opće mišljenje o radu i učinku.

Sport je važan faktor u okviru aktivne zdravstvene politike. Stoga investicije u sport, posebno u školski sport, treba smatrati dobrim investicijama u oblasti zdravstva. Kako bi poticali kvalitetu življenja politika mora stvoriti odgovarajuće okvirne uslove za razvoj sporta. Ustanove za sport, komotne slobodne površine i područja za odmor i rekreaciju trebaju omogućiti i podupirati privatne vlastite inicijative.

Umjetnost i kultura bi trebali biti sastavni dijelovi obrazovanja, koji proširuju horizonte naše djece i njeguju našu kulturnu baštinu. Bavljenjem umjetnošću i kulturom potiče se angažman ljudi da se bave sobom, svojom okolinom i svojim podrijetlom. To ne pogoduje samo diskursu i emancipaciji, već također doprinosi formiranju vlastitog domovinskog svijeta.

Porezne mjere trebaju stvoriti potporu za oživljavanje tržišta umjetnosti, sponzoriranja umjetnosti i čuvanje kulturnog naslijeđa.

Primarna je potpora savremenim umjetnicama i umjetnicima posebno njihovom međunarodnom predstavljanju.

Treba preispitati porezne mjere u području poreza na dohodak i promet u cilju oživljavanja tržišta i sponzorstava za umjetnost, ali i za područje zaštite spomenika.

Potrebno je proširiti potporu filmu u okviru budžetskih mogućnosti.

Potrebno je sprovesti u djelo Zakon o autorskim djelima i intelektualnom vlasništvu (zakon već postoji ali se ne primjenjuje).

Sloboda medija i njihova različitost su za razvijanje demokratije isto tako važni kao i demokratske institucije i postupci. Država stoga treba da napravi sve instrumente što

doprinosu raznolikosti i slobodi elektronskih medija, štampe i mogućnostima komunikacije.

Javni RTV-servis u Bosni i Hercegovini treba uspostaviti kao jedan javni servis s tri programa na jezicima konstitutivnih naroda, a svakako treba voditi računa i o zastupljenosti nacionalnih manjina u programu. Javni RTV-servis treba da bude u funkciji objektivnog informisanja i edukacije.

“Pravila igre” za Javni RTV-servis i privatne stanice glede njihovog pridržavanja propisa u sferi promicanja i sponzorstva urediti na konkurentskoj osnovi.

Radio i TV pristojbe:

Od dijela radio i TV taksi trebaju se finansirati digitaliziranje radija i filmska industrija.

Pružiti podršku štampi kroz izjednačavanje konkurentskih nastojanja, poticanje kvalitete, regionalne raznolikosti.

9. Dijaspora i nevladine organizacije

Bosnu i Hercegovinu mnogi njeni građani nisu vidjeli kao prosperitetnu zemlju, pa su vođeni boljim vrednovanjem u tržišnoj borbi odlazili u inostranstvo. Bosna i Hercegovina je tako dobila (dobiva) ogromnu dijasporu ali i izgubila građansku elitu. Ako ekonomski razvoj i rast bude išao ovim tempom i uz ovu vlast, Bosna i Hercegovina će imati veću dijasporu od broja stanovnika.

Narodna stranka Radom za boljitak će raditi na zbližavanju matične zemlje i dijaspore u cilju očuvanja nacionalnog identiteta, a i da se dijaspora uključi u život matične zemlje. Zadatak je da svim zainteresovanim licima pružimo pravodobne i točne informacije koje se ne tiču samo oblasti privrednog investiranja već se dotiču i određenih oblasti iz političkog života. Matična zemlja mora ne samo saznati, već i realizirati, potrebe dijaspore.

Želimo i dijasporu uključiti u politički život matične zemlje – osigurati pravo glasa, sudjelovanja u vlasti – posebno u Ministarstvu inostranih poslova, diplomatsko-konzularnim poslovima, ekonomskim odnosima s inostranih i sl. što do danas nije bio slučaj.

Odnosi sa nevladinim sektorom

Narodna stranka Radom za boljitak želi ostvariti uslove za partnerske odnose sa nevladinim neprofitnim sektorom u Bosni i Hercegovini.

Partnerski odnosi biti će baziran na:

- Izradi i predlaganju novih zakonskih okvira za djelovanje nevladinog sektora u Bosni i Hercegovini koji će poticati razvoj civilnog društva kao osnove za izgradnju demokratskog, socijalnog i solidarnog društva u cjelini.
- Stvaranju baze podataka o programima nevladinog sektora registriranih u Bosni i Hercegovini.
- Obavljanju stručnih poslova obrazovanja i usavršavanja zaposlenih u državnoj upravi te lokalnoj i regionalnoj samoupravi putem seminara, radionica i savjetovanja.
- Ostvarivanju saradnje sa međunarodnim vladinim i nevladinim organizacijama u pogledu upoznavanja s radom međunarodnih udruženja registrovanih u Bosni i Hercegovini.
- Praćenju međunarodne pravne regulative koja omogućava razvoj civilnog društva u pojedinim zemljama te na predlaganju poboljšanja zakonskih okvira u Bosni i

Hercegovini, na osnovu komparativnih analiza, kako bi se poticao razvoj nevladinog sektora i omogućila međusektorska suradnja.

- Omogućavanju nevladinom sektoru da učestvuje u predlaganju zakonskih rješenja.
- Izradi Kodeksa pozitivne prakse i unapređenja kvalitete djelovanja, koji sadrži i osnove transparentnog finansiranja programa nevladinog sektora iz sredstava budžeta.

Sindikati

Procesom tranzicije i primjenom neoliberalnog ekonomskog i političkog koncepta ljudska i sindikalna prava u BiH su potpuno ili bitno smanjena. U cilju izgradnje države sa ljudskim likom i dostojanstvenim čovjekom potrebno je donijeti zakon o sindikatima i zaštiti sindikalnih prava u skladu s poznatim međunarodnim standardima.

Moramo osigurati potrebne zakonske osnovice za organiziranje i rad sindikata. Sadašnju praksu po kojoj se sindikati organiziraju kao udruženja građana treba suspendovati.

Radnim ljudima treba vratiti dostojanstvo i vjeru u sebe.

10. Tabela prikaz temeljnih ekonomskih podataka

Osnovni privredni podaci:

Veličine	2010	2014
Bruto domaći proizvod (GDP) u milionima KM	24 702	36 166
Bruto domaći proizvod po stanovniku u KM	6 429	9 412
Zaposleni	694 416	812 368
Nezaposleni	502 192	463 320
Prosječna mjesečna plata KM	790	960
Prosječna mjesečna penzija KM	334	480
Deficit trgovinske bilanse u milionima KM	-6 818	-5 790

Rast prosječne neto plate ima izvor u rastu proizvodnosti rada i smanjenju „nameta“ na plate – smanjenje i subvencije doprinosa.

Penzije prate rast društvenog proizvoda. Ovim rastom u 2014. godini će dostići 50% razine neto plaće.

Rast društvenog proizvoda temelji se na promjeni vanjskotrgovinske politike (zaštita domaće proizvodnje, poticaj izvoza) i ubrzanje izgradnje infrastrukturnih objekata (auto-puteva i elektroenergetskih objekata), sa ovim mjerama bit će povećana zaposlenost i smanjen vanjskotrgovinski deficit.

Sarajevo: juli, 2010 god.